

MESGYEKARÓK

(Pályadíjnyertes novella)

Írta: Muzsik Lajos

Igen szegény gyerek volt Balog Andris. Ő volt édesapjának legidősebb fia az öt testvére közül. Azért mégis megnövekedett. Immár majdnem tizenkét esztendő volt. Életének komoly emlékei ez időtől kezdődtek. Eddig csak annyit jegyezett meg, hogy édesapja sokat panaszkodik:

»Hej, de sokat esznek ezek a gyerekek!«

Pedig Andriská úgy érezte, hogy nem igen van tele a gyomrocskájával, még a »legjava zsiros könyértől se«. Legrégibb tapasztalata az volt Balog Anriskának a világról, hogy ha az apja későn ballag haza, akkor igen tanácsos hallgatni, mert veszekedős a kedve. Többször megtörtént, mikor még csak ő számítót nagyobbacsának, hogy ilyenkor, ha édesapja később jött haza, igen gyorsan kihuzta kezeit a zsebéből, mikor valami nem kedvére valót szólott. No de ő azt érezte, tudta, hogy az édesapja őtet igen nagyon szereti, mert hogyha még is fenyegette, de igen ritkán ütötte meg. Bármilyen hirtelen kezű is volt, de ez legtöbbször csak fenyegetés maradt és nem lett belőle fenekelés, mint Gulyás Misiéknél, vagy pofozás, mint Kaszás Mátyáséknál, mint ahogy ezek a pajtásai mesélték.

Ilyen esetet is feljegyzett siheder fejével, ami sokszor eszébe jutott, mint hasznos tanítás. 1935 május hónapjában történt, mielőtt még végleg elhagyta volna az elemi iskola alaposan összefaragott padjait. Iskolából jöttek haza, amikor a verekedés kezdődött. Valahogy a »templomtériek« verekedtek az »ujjsoriakkal«. Nem nagyon érdekelte a verekedés, inkább csak nézte. A jobb »komáji« nem vettek benne részt. A »verekezők« igen-igen kiadáltak, »a templomtériek« is, meg az »ujjsoriak« is, hogy »Gyere mán segíteni!« meg ilyesmit is »Verjük a kákabélűeket!« másrészt meg »üssük a nyápicokat!«. Andris, akkoriban még nem gondolkozott a világsorjáról. Nem gondolkodott még azon, hogy miért kákabélűek a »templomtériek«, akik nem eszik a száraz kenyeret, sem azon, hogy miért nyápicok, miért fejletlenebbek az »ujjsoriak«. Gondolatai még messze jártak, az igazság keresésétől, csak annyit tudott, csak azt érezte, hogy ő még valahogy sem ezekhez, sem azokhoz nem tartozik. Mert a multkor is az ujjsori Süke Misivel verekedett, azelőtt meg Nagyvarga Jani gáncsolta el. Most is csendesen elfordult, hogy hazafelé ballagjon, mert nem igen szerette az édesapja szidását a késésért. Ekkor huppan a hátán egy táska. Megfordult. Valahogy úgy gondolta, hogy ez csak olyan »eltévedt lövegként« találta a hátát. De mikor meglátta...! Süke Misi vágott rá! csak ez kellett! A táska szinte repült le az oldaláról, a szíj már a levegőben ráhurkolódott, s nosza rajta... belevágott ő is a verekedésbe. Először csak Süke Misit kereste, de az még verekedett az »ujjsoriak« oldalán, így aztán ő a »templomtéri vitézek« csapatához csatlakozva püfölte a Süke Misi oldalán lévő »ujjsoriakat«... A verekedés még nagyon tartott, mikor a tanító bácsi megjelenésére hirtelen szétrebben a »harcos« csapat. Andrisunk is neki loholt s csak a szemesarkából látta, hogy az édesapja is tanúja volt az előbbi »hősködésnek«. Talán őtet is látta, ijedt fel benne a gondolat. Na majd csak száraz kenyeret ehét, vagy még azt sem, gondolta szomorúan. Közben »jobb ilyenkor nem ügen sietni haza«, meg aztán »valami jó kis harapnivaló se ártana« — gondolatlanul utolérte a »templomtérieket«, kiknek az ő közbelépése használt. Homályosan felrémlett, hogy Nagykovácsi Pista még nem ette meg a tizórai lekváros kenyerét. Hát utól is érte a Pista

gyereket, aztán elkezdte szorgalmasan dicsérni a lekváros kenyér reményében, hogy milyen igen jól verekedett. Pista gyereknek tetszett a dicséret. Mindjárt megajánlotta a »bótót«.

— Nézd, Andris, te mindig erre jössz haza, — mondta Pista, — oszt ha elkísérsz, akkor mindönnap megkapod a fele lekváros kenyérem. Ugy-e jó lösz?»

Andris haza gondolt. Az apai arc gondolatában megvillant, látta özszeráncolt szemöldökét, amint eltiltja az ebédétől, s hirtelen kezét nyújtott Nagykovácsi Pistának. Utána máris majszolta az egység ára féllekváros kenyerét. Közben még elmondtak egypár »titkot«. Így peccétték a barátságot, amikor Andrisnak az apja befordult a sarkon. Nem is nagyon nézte őket, csak úgy odaszólt Andrisnak:

»Gyere csak fiacskám!«

Itthon aztán, ez az amire nagyon emlékszik, igen nagyon elháspárgolta az édesapja.

»Te, ime majd felnőtti vagy, oszt buta, mintegy hatökör — magyarázta neki az apja csillapodtával — hát nem látod, hogy azok a Nagykovácsiék nyúznak engőmet? Hát nem tudod, hogy kik a te barátaid? Te is az ujsoriakhoz, tartozol. Te is csak napszámos fia vagy, azért, hogy tán egy kicsit beljebb lakunk. Azért a lekváros kenyérért én robotolok, te mamlasz!«

Ezt aztán megjegyezte! Megjegyezte, hogy az apja a gazdag Nagykovácsiéknál dolgozik, hogy azok nyúzzák, mert alig adnak éhbért. Megjegyezte, hogy a Nagykovácsiék Pistijének a mindennapi lekváros kenyerét az ő apja keresi. Azontúl aztán olyanokat is puffantott volna alkalomadtán a Pistikén, hogy menten egészben nyelte volna le a lekváros kenyereket.

Még bé sem fejezte a VI. osztályt, amikor újabb meglepetés érte Andriskát. Az apja újra elcsodálkoztatta. Egyik este, mikor az ifjabb testvérkéit az édesanyjuk fektette, akkor elkezdett az apja egyedül hozzá beszélni.

»Édes fíjam, te mán napról-napra nagyobb löszöl. Látod itthon még négy testvéred van. Én magam igen nehezen keresöm mög a mindennapi kenyéret. Néköd is dologhon köllene látnod. El köll mönnöd béresnek.«

Bizony elgondolkozott Andris, hogy most már nem lehet tovább az iskolába járni. Így volt már a negyedik osztályból a Mihályosi Pali, aztán Kis Miska, az ötödikből meg már valami hatan maradtak el béreskedni. Ime neki is ez lesz a sora! Így volt ez már ezer év óta, talán így lesz tovább is. Pedig de máskép lenne, ha tanulhatna! Hisz okosabb sok más gyereknél, Nagykovácsi Pistinél is. Pedig az tanulni fog, orvos lesz, ha igaz. A pislogó »petrolejom« lámpa fényénél, arról álmodozott, hogy hogyan is tanulhatna tovább. Csendesen lefeküdt. Egész éjszaka arról álmodozott, hogy ő iskolába készül, mert okos és ezután csak az okos gyerekek tanulhatnak, csak a legjobbak mehetnek a felső iskolába. Arról álmodozott Balog Andriská, hogy ingyen viszik a legjobb tanulókat az iskolába és a messzi, híréből ismert városokban, a nagy emeletes iskolákban csak hozzá hasonló jó tanulók vannak. Ő is ott van; felel s mert tud, megdicsérik. Bizony erre az álomra sokszor visszagondolt.

A napok multak az iskolában, volt úgyis már, hogy nem tudott felkelni Andriská, mert gyermek lelkével most kezdte megérteni, hogy az ő édesapja keresi a Nagykovácsiék Pistikájának a lekváros kenyerét és neki is dolgozni kell, mert nekik nincs földjük. Nagykovácsiéknak meg

van. Ha ilyen gondolatokkal volt tele a feje, akkor nem ment úgy a felelés mint régen, mert ez volt az első gondolata az életről, a gyerek lelkének első érintkezése az élettel, az első harca az igazságtalanság ellen. Eljött az év vége. Megtartották az évzáró ünnepséget. Elhangzottak a szokásos szavak, hogy »tanuljatok, olvassatok továbbra is, a könyvet ne hagyjátok, mert a tudás fegyver« és sok-sok minden mást is mondott a tanító bácsi, meg a pap, meg a községi előljáró. Őtet meg is dícsérték, hogy jól tanult, még könyvet is kapott. De a vizsga ünnepséget, az iskolától való búcsúzását elhomályosították az apja szavai. Édesapja este újra csak egyedül neki, egyedül vele beszélt. Andrisnak úgy tűnt föl, mintha maga a könyörtelen élet szólta volna hozzá:

— Fijam, én nagyon szerettelek volna odaadni Tompa Mihály bátyádkhoz, hogy ő nevelje beléd az eke, a kapálás meg a paraszti munkák fortéját. Szerettem volna! De Mihály bátyádat is megsujtotta az idei disznóvész, így nem mehetsz hozzá. Néztem számtalan helyet, de nem találtam. Végre ideizent Nagykovácsi, hogy adnálak-e hozzájuk bérösnek. Fijam, a föld a miénk, mi dolgozunk rajta, csak még úgy van, hogy azé, aki harácsolta, akinek a nevében áll valamilyen katasztrális könyvben. Hát, most a sors a Nagykovácsiéknak ad, én általem, de ne felejtod el, hogy ők tégöd a kezud munkájáért fizetnek. Az eszöd, a gondolatod a tiéd. Azért, hogy valamj időre bekötözöl a nagy házba, té mégis Balog Andris maradsz, a szögény Balog Andris. Hát így gondolkozzál!»

Ezután a beszéd után, Andris sokáig hallgatott, szerette volna megkérdezni az édesapját, miért van ez így. De látta az apja borús homlokát és a hallottakból igyekezett megérteni a világ forgását. Így felöltött az eszében az a katasztrális könyv féle csodabogár, amit bizonyára el kéne törölni, akkor minden föld azé vona, aki az ekét veti bele; aki kapálja, aki paraszti munkájának verejtékét csöpögteti rá. Az apjától nem is kérdeztetett semmit, csak a néma gondolatok rajzottak benne, sokáig még a lefekvés után is, míg csak el nem jött az álom.

Másnap a »tisztelendő plébános urat« kérdezte meg a hangos »dícsértesség« után, hogy vajjon miért kell neki a Nagykovácsiéknál béreskedni, mikor ő tanulni szeretne. Aztán meg »ha az Isten egyformának« teremtette az embereket, akkor miért is nincsen az ő apjának is annyi földje, mint a Nagykovácsiéknak. Hiszen az ő apja még talán jobban is dolgozik mint a kövér Nagykovácsi. A tisztelendő úr megmagyarázta, hogy ilyen »bűnös« gondolatokat hogyis forgathat a fejében, mikor éppen az Isten törvénye tett különbséget, hiszen kell lenni gazdagnak és szegénynek, akik a gazdagoknak dolgozhatnak, hogy azután a mennybe juthassanak. Viszont a gazdagok sok jót tesznek: Segítik a szegényeket. Hiszen a multkor is Nagykovácsi »gazda úr« 200 dinárt adakozott az egyháznak. Ezért van meg Istennek emé szent megváltozhatatlan törvénye. Andriska különösen két dolgot jegyzett meg. Először, hogy Isten törvénye, másodsor, hogy megváltozhatatlan. Hazafelé mőnve erősen gondolkozott a hallottakon és eszébe jutott, hogy minap dőglött meg a Borcsa tehenük, amelyik kicsi gyermekkorá óta adta a családnak a tejet.

»Mán pedig ha az mögdőglött, akkor semmi nem tart örökké,« — szögezte le az eredményt.

Maidnem öt éve béreskedett már Nagykovácsiéknál, mely idő alatt nem történt vele olyasvalami, amire kénytelen volna visszaemlékezni. De mikor magában forgatja az elmúlt sorsát, itt meg kell hogy álljon. 1941 márciusán kapta az első és egyetlen pofont Nagykovácsi gazda zsf-

ros' puha tenyerétől. Ezt az újabb öt észlendő sem tudta feledtetni. Itt jártak valahol közelben, amikor egy csomó trágya lecsúszott a kocsiról. Pedig ő rakta. Jól rakta. Csak akkortáj, hogy mindenki a háborúról beszélt, hát talán még se figyelt úgy oda, hiszen Nagykovácsi gazda az udvaron olvasta az újsághíroket. Azt olvasta, hogy Beogradban valami néptüntetés volt. Talán éppen emialt esett a baj. Mert még kint is az járt az eszében. Most is előtte van az eset. Éppen erre jártak, egy kicsit még odébb, mikor csúszni kezdett a trágya. Nagykovácsi még figyelmeztette, mire ő így válaszolt:

»Mit számít egy kis csúszás, mikor úgy is háborúzunk, oszt mögverjük a svábokat!«

Éppen akkor csúszott le a trágyarakás teteje. Akkor kapott egy pofont. Még ma sem tudja, hogy a svábok miatt, vagy a trágya miatt csattant el a pofon.

Bizony nem messze volt ettől a helytől. Ugy egy fél dülövel kifelé. Erre is visszagondol az öt évi távlatból. Nem is annyira haraggal, mint inkább cserdesen mosolyogva. Hol vannak már azok az idők! Mi minden történt azóta! Volt háború is. Azután, ami a legrémesebb volt, az a hosszú, évekig tartó megszállás. Amikor nappal is, éjjel is, bármikor hajthatták kényszermunkára. A pocakos sváb gazdáknak kellett ingyen dolgoznia. Bizony jobb erre nem is gondolni. Vagy talán inkább mentül többet gondolni, fiainak elmesélni, hogy azok is okuljanak belőle. Hogy ne hagyják magukat becsapni. Hisz ő sem hagyta. Hányszor hívták »Hippo«-nak. Hányszor mondogatták: »Te magyar vagy. Gyere!«, közben meg a németek kapták a nagy adag búzát, nekik pedig 70 kilón kellett évente sanyarogniuk. Most azonban nem akar erre gondolni. Most öröm nap van. Azóta örömtelibbek a napok, mióta megjött a felszabadulás. Mikor bejöttek a partizánok meg az orosz katonák, jelentkezett a »Petőfi brigádba«. Hányan csúfolódtak vele, meg az itthon hagyott asszonyával! »Mit akar a férjed? Hova a fenébe mászkál?« kérdezték az asszonyától gúnyolódva. Bizony sokan megrótták, de még többen megdicsérték. »Nem lesz ennek haszna«, mondogatták sokan. S lett! Napról-napra látják, most is, mikor mint családfentartó, hazajött. A testvériség s a néphatalom megvalósult. Akkoriban kezdték írni a földigénylő lajstromot. Ott is beírták. Mondogatta is neki Nagykovácsi: »Andris fiain, maradhass, mert nem jó vége lesz ennek!« Hítegették, de ő nem hitt. Az agrártárgyaláson, hogy magyarázta az öreg nagyhasú Nagykovácsi, hogy ő világeletemben csak dolgos földmunkás volt, meghogy »Te is tudod, fiam Andrást!« Ez is elmúlt. Most itt vannak a mesgyekarók leverésénél, újra visszaszáll a figyelme. A szomszédjának méri a földet. Hallani, hogy csattog a balta, mikor verik a földbe a mesgyekarót, mely hirdeti, hogy ismét egy verejtékező mekkanta a magát. Nem is kell kocsi szállítás, hogy tovább jussanak. Nagykovácsiék negyvenyolc holdjából a második részt méri. Zsong az olvasás s hallja a nevé. Tovább nem is hall semmit. A szeme megtelik könnyel, nem is tudja kinek és hogyan mondjon köszönetet hirtelenjében. S ekkor úgy rémlik, hogy ugyanazon helyre, ahol az öt év előtti pofont kapta, most a mesgyekaró kerül, az ő nevével... s megy tovább az igazsághirdető menet...

Örömteli nap volt ez Balog András életében: Minden verejtékező vele örült. Ma esztották ki a földeket, Balog András hazafelé ballag. Megnézi az ismét fákat, bokrokat, a messziről ide sötétedő házakat s úgy érzi, hogy most van csak igazán otthon, most már nem mint a föld, a munka rabszolgája, hanem mint a sajátjának jogos földtulajdonosa. Ultra visszagondol életére. Csak pillanatok jelennek meg előtte. A

lékváros kenyér — az érte járó apai fenytés... a trágyacsúszás, a svábok — s az érte kapott megalázó, igazságtalan pofon... s most a mesgyekaró leverése, a legnagyobb öröm... Mint három mozzanat egy-egy határkaró volt élete mesgyéjén. Örömmel gondol arra, hogy ő már nem másnak a lékváros kenyéréért dolgozik, hanem a gyermekeiért. Tudja, hogy ezentúl lealázó pofonok nem csattanának a dolgozó arcán, hisz öntudatos, szabad népek hazájában él. S mindének felett, ott áll a mesgyekaró, a verejitékezők diadalát hirdető vaióság.

VÁLASZ AZ AMERIKAI OLVASÓNAK

Irta: Tajgin Iván

A »Noyoje Vremja« folyóirat május 15-iki számában megjelent egy cikkem »A demokrácia fejlődése Kelet-Európa országaiban« címmel. Főben rávilágítottam arra a kérdésre, hogy Lengyelország, Jugoszlávia, Bulgária, Csehszlovákia és néhány más ország háború utáni életük kiépítésében miért nem óhajtának az »angolszász demokrácia« útján haladni, hanem inkább önálló utakat keresnek. Hangsúlyoztam a cikkben, hogy Kelet- és Délkelet-Európa népei kritikus szemmel néznek London és Washington bölcsességére, mert az »angolszász demokrácia« formája egész sor gyanakvó kérdésre készíti őket. Azután körvonalaztam néhányat ezekből a kérdésekből, amelyek Angliára és az Egyesült államokra vonatkoznak.

A »Boston Sunday Globe« c. amerikai lap május 19-i számában közölte kérdéseim tartalmát és Mister Nelson Perkins, a lap olvasója, aki Alerton városban (Massachusetts államban) Wodswotstreet 9 sz. alatt él — elhatározta, hogy válaszol egy levélben, amelyet a cikk írójához és a lap szerkesztőségéhez címez. Levele »amerikai felelet a szovjet kérdésekre« címet kapta. Hét pontból áll, és hét kérdésre adnak feleletet, a cikkemben feltett kérdésekből és a bosztoni lapban közöltekből, amelyet mister Perkins kivágott és mellékel a levélhez.

Felsoroljuk a cikk kérdéseit és Mister Perkins feleleteit.

Első kérdés: Miért vannak a földgolyó leggazdagabb országában (azaz az Egyesült Államokban) állandóan milliós munkanélküli tömegek a válság idejében pedig a lakosság jelentős része válik munkanélkülivé?

Mister Perkins válasza: Ez részben rendszerünk következménye. Állandóan javítjuk. Most már nem állnak a dolgok olyan rosszul, mint azelőtt és nem sokára megszűnik a munkanélküliség. Államunkban az emberek nem kell dolgozni, ha nem akar. Ha óhajtja, munkanélküli is létezhet, mert szabad ember. Sok bejegyzett munkanélküli a neki tessző munkalehetőségre vár. Senkisé nem kényszeríti őket, hogy elvállalják az első kínálkozó munkát. De tekintet nélkül arra, mi magunk is sokszor feltesszük magunknak ezt a kérdést, amit Ön az I. szám alatt említ.

Második kérdés: A demokratikus törvények névleges megállapításai ellenére, miért sajtózzák az Egyesült Államokban a nőket a lekegyetlenebb megkülönböztetéssel egészen a »hinch« barbár alkalmazásáig?

Mister Perkins válasza: A felsorolt tünetek csak kis arányban fordulnak elő. Ezek a fanatikusok szövetségei, akik ezt a gondolkodást még az amerikai polgárháború idejéből örítették meg. De még ezeken a